**Världsnaturfonden WWF**
Ulriksdals Slott
170 81 Solna

Växel: 08 624 74 00
Direkt: 08 624 74 xx
Fax: 08 85 13 29
Allmänt: info@wwf.se
info@wwf.se
**www.wwf.se**

Ulriksdal, 11 oktober 2016

**Naturvårdsverket**
**ATT: Helene Lindahl**
**Helene.lindahl@naturvardsverket.se**

**WWFs svar på Remiss av uppdaterad handbok om Natura 2000 i Sverige**

## Sammanfattande synpunkter från Världsnaturfonden WWF

Det är tydligt att Natura 2000-nätverket inte är färdigställt. WWF vill påminna om att det är viktigt att där finns bevarandemål och bevarandeplaner för hela Natura 2000 nätverket. Där det finns behov behöver Natura 2000-områdena ges formellt skydd snarast, exempelvis i form av naturreservat. I nuläget är det en ganska stor del som saknar formellt skydd. I skötselplanen skall det anges bevarandemål för olika delområden, men i många fall görs inte det i praktiken. WWF uppmanar till att man noga beaktar kopplingen mellan påverkansfaktorer, bevarandevärde och ekosystemtjänster och att där finns resurser för ordentligt tillsyn så att bevarandeplanar även genomförs i praktiken.

WWF ser en utmaning i hur myndigheterna ska hantera de områden som saknar bevarandeplan och fastställda bevarandemål, men eftersom det saknas uppgifter om hur stor andel av områdena som saknar sådan så kan omfattningen av problemet inte bedömas.

WWF anser att Natura 2000 saknar många viktiga kompententer i de marina ekosystemen; exempelvis är de marina naturtyper som ingår i nätverket begränsade, och innefattar framförallt naturtyper som förekommer kustnära. Utifrån detta, samt att fokus legat på hotade/skyddsvärda arter och habitat så är Natura 2000-nätverket i sin nuvarande form inte utformat för att utgöra ett ekologiskt sammanhängande och representativt nätverk av marina skyddade områden.

WWF rekommenderar att ett nationellt program tas fram för kartläggning av marina livsmiljöer. Detta för att få en god översikt av marina naturvärden samt få ett mycket bättre kunskapsunderlag kring hur det befintliga marina Natura 2000-nätverket ser ut med avseende på ekologisk representativitet. Det är viktigt för att kunna utvärdera huruvida enskilda naturtyper är skyddade i tillräckligt hög grad eller huruvida nätverket är sammanhängande och möjliggör utbyte och spridning av marina organismer mellan olika områden.

Funktionaliteten, d.v.s. hur effektiv förvaltningen är i marina skyddade områden kan utvärderas genom att man bedömer hur effektiva de införda skyddsåtgärderna är då det gäller att minska hoten och hur dessa åtgärder gemensamt bidrar till att nå uppsatta bevarandemål. Detta ställer stora krav på en tydlig förvaltning med mätbara mål samt en stor förståelse för de marina ekosystemen och deras roll i politiska, juridiska och ekonomiska sammanhang.

För att möjliggöra uppföljning och utvärdering av status och åtgärder i havsmiljön tror vi att det är nödvändigt att processerna för havsplanering, grön infrastruktur och marina skyddade områden samordnas.

Förtroenderådets ordförande:
Hans Majestät Konungen

Stiftelsens generalsekreterare:
Håkan Wirtén

Registrerad som:
Världsnaturfonden WWF
Org.nr: 802005-9823
Plusgiro 90 1974-6
Bankgiro 901-9746

100% återvunnet papper

WWF undrar om det finns ett skäl till att man har tagit bort vägledningen för arbetet med bevarandeplaner?

**Resonemang och synpunkter på uppdaterad handbok om Natura 2000 i Sverige**

*Synpunkter till kapitel 1. Allmänt och historik*
1.1 Det är oklart var man ska kunna hitta vägledningar för arbetet med bevarandeplaner sedan dessa lyfts ut ur den nya versionen av handboken med vägledning för arbetet hänvisning till att "detta ska hanteras separat". Här vore det bra med en hänvisning till var man kan hitta dessa vägledningar.

*1.6.4 Direktivens införande i Sverige*
Det anges att detta stycke ska kompletteras. I den förra versionen under 1.7.3 fanns en tidplan för genomförandet i Sverige, som bör användas som utgångspunkt. Beskrivningen av genomförandet bör omfatta i vilken grad de områden som ingår i Natura 2000-nätverket omfattas av formellt skydd enligt miljöbalken och andelen bevarandeplaner med fastställda bevarandemål.

*1.6.5 Processen att skapa Natura 2000-nätverket i Sverige*
Det är bra att en del av de problem som funnits i arbetet med Natura 2000 beskrivs i texten. För läsaren framgår det dock inte hur stora brister det finns i nätverket idag. Här behövs en sammanställning av de naturtyper där det fortfarande glappar. Formuleringen "Huvuddelen av arterna och livsmiljöerna har dock en representation på mellan 20 och 40 % " på sidan 16 är ett exempel på när texten blir svårtolkad och till och med missvisande. På land är de skogliga naturtyperna dominerande arealmässigt och där har endast 1 av 16 naturtyper gynnsam bevarandestatus och det saknas till stor del skog av naturtypskvalitet att fylla nätverket med – där finns omfattande restaureringsbehov.

*1.8 Gynnsam bevarandestatus*
Ordningsföljden är ologisk, eftersom gynnsam bevarandestatus är syftet med arbetet. Den här delen skulle nog ha kommit i början i samband med 1.6

*Synpunkter till kapitel 2. Hur vidta nödvändiga bevarandeåtgärder och förhindra försämring och störning*
*2.1.1 Bevarandeplanerna och bevarandemålens roll i tillståndsprövningen.*
"Länsstyrelserna tar fram planerna och de återfinns oftast på den aktuella länsstyrelsens webbplats"
Rutinen för tillgänglighet för bevarandeplaner behöver tydliggöras.

*2.1.2* Det är otydligt vad som gäller i de Natura 2000-områden som saknar en bevarandeplan med fastställda bevarandemål. Under 2.1.2 anges att "om fullständiga bevarandeplaner med bevarandemål saknas, kan vägledningarna utgöra stöd i samband med tillståndsprövningar". Utgångspunkten bör vara att alla områden ska ha en bevarandeplan med bevarandemål, i de fall det saknas bör det upprättas snarast.

*2.2.1, 2.2.2., 2.2.3 -2.2.5* Bra att det finns en sammanfattning av rättspraxis. Eftersom det är något som utvecklas kontinuerligt: finns även någon webbplattform för det?

*2.2.9.2. Jordbruk och Natura 2000.*
För många av naturvärdena som är knutna till det äldre odlingslandskapet är aktiva skötselåtgärder helt avgörande för bevarandet. Därför är det positivt att myndigheterna uppmanas att uppmuntra och stödja sådant brukande som gynnar naturvärdena. Detta arbete bör lyftas upp, eftersom det till stora delar rör sig om en kunskap som riskerar att försvinna, som den ofta är traditionell och lokal bör det även ingå i myndigheternas roll att bidra till kompetensutveckling och mer aktivt bidra till lösningar i samverkan med andra organisationer tex Centrum för Biologisk Mångfald..

*2.2.9.3.* Formuleringen " Skogsstyrelsen ska pga. av sitt tillsynsansvar bevaka att skogsbruksåtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område

inte vidtas utan att verksamhetsutövaren söker tillstånd för åtgärden hos länsstyrelsen" bör ändras så att det framgår att markägaren behöver beviljas tillstånd från Länsstyrelsen.
Det är även positivt att det tydliggörs att Skogsstyrelsen ska bevaka skogsbruksåtgärder utanför Natura 2000-området som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom området. Detta bör göras i stor skala, då kumulativa effekter av brukande i t ex ett avrinningsområde kan ha omfattande påverkan på ett vattendrag. Vidare bör det tydliggöras att det är markägare/verksamhetsutövare som har ansvaret för att anpassa sina åtgärder så att de inte skadar Natura-2000-områden. Skogsstyrelsens arbete med detta behöver utvecklas ytterligare och eventuellt knytas till hänsynsuppföljningen, då det troligen saknas uppgifter om i vilken omfattning detta är ett problem.

*2.2.9.4 FISKE OCH NATURA 2000*
Under denna rubrik förklaras i huvudsak yrkesfiskemetoder men fritidsfiske har inte behandlats i någon större grad. Här ser WWF att det kan behövas ett förtydligande om skrivningarna gäller enbart yrkesfiske eller och det även inkluderar fritidsfiske och hanredskapsfiske (sportfiske).

I remissen står att sådana fiskeriaktiviteter som riskerar att påverka utpekade arter eller naturtyper negativt ska regleras på sådant sätt att bevarandemålen kan nås. Något som WWF ser som viktigt. Längre ner står att "Reglering som påverkar andra medlemsstaters fiske måste ske genom de verktyg som finns i EU:s gemensamma fiskeripolitik." Här undrar WWF om man per automatik även refererar till den svenska fiskerilagstiftningen som i grunden baseras på EU-lagstiftningen? Kan behövas ett förtydligande här anser WWF. Likaså behövs ett förtydligande om hur tillståndsprövningen enligt 7 kap paragraf 28 a och b miljöbalken blir ett skyddsnät för fiskeriverksamheter som riskerar att påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt och som inte reglerats på annat sätt. Vilka typer av fisken reglerar detta?

I remissen sidan 40 näst sista stycket står att "det i slutändan alltid är den som avser att utöva en verksamhet eller vidta en åtgärd som har ansvar för att den nödvändiga bedömningen görs." Denna skrivning kan misstolkas om tydliggörande inte görs. Bedömningen av t.ex. botten är inte alltid bäst gjord av verksamhetsutövaren.

WWF uppskattar att man i sista stycket anser att i bedömningen av påverkan är det viktigt att inte enbart beakta direkta effekter, utan även indirekta och kumulativa effekter av det samlade fisketrycket i och kring ett utpekat område.

*2.2.9.5 JAKT OCH NATURA 2000*
Gällande skyddsjakt för tre arter av säl i svenska vatten står det i skrivningarna på sidan 42 – "I besluten framgår också att det kan behövas ytterligare tillstånd eller dispenser, t ex Natura 2000-tillstånd." WWF tolkar detta som att även säl som vistas inom marina skyddade områden ska hanteras med aktsamhet även om det inte är ett specifikt sälskydds område. Detta är bra men sedan saknas ett förtydligande om huruvida skyddsjakt kan bedrivas även i Natura 2000-områden som ska pekas ut för sälarterna för att uppnå eller bibehålla en gynnsam bevarandestatus. Här anser WWF att skyddsjakt inte ska tillåtas. Fortsatt menar WWF att det är bra att man kräver tillstånd eller förbjuder jakt av säl i känsliga områden och/eller under känsliga perioder. Förtydligande kan krävas för vad som menas med känsliga perioder.

*2.3 Upphävande av ett Natura 2000-område*
När den naturliga utvecklingen av området gör det berättigat: exemplet om flygplatsen är ett exempel på en pågående verksamhet som förstört förutsättningarna, inte på att naturlig utveckling lett till att området förlorat de värden det var avsett att skydda.
Viktigt att säkra att bevarandeplanen ger den effekt den ska. Tänker t ex på studien av igenväxning av nyckelbiotoper i X-län där vissa ljuskrävande lavar påverkats negativt av igenväxning.

*<u>Naturvårdsverket önskar särskilt inspel på följande:</u>*

*1. Saknas beskrivning av någon viktig praxis och/eller behövs någon sådan beskrivas utförligare?*

- S.12 + beskrivning s.16: I Sverige täcker det ca 14 % av landytan och består av över 4000 områden – är marina Natura 2000 inte inkluderad?? – beskrivas bara ytligt på s.17: Nätverket omfattar dessutom stora arealer till havs, bland annat flera värdefulla utsjöbankar.
- S.15: *I dagsläget finns vissa brister i nätverket kvar, främst i den marina miljön, men nätverket är i det närmaste klart* – Dock, enligt EEAs analys visar det sig att Natura 2000 ensamt inte utgör ett representativt och ekologiskt koherent nätverk av MPA. Detta beror enligt EEA på flera saker: Natura 2000 fokuserar som tidigare nämnts framförallt på utvalda och känsliga arter och habitat och utgör därmed endast en delmängd av de marina ekosystemen, och därtill har områden i kustnära områden pekats ut i betydligt högre grad än områden i utsjön. Det är också så att Natura 2000-nätverket ännu inte kan betraktas som komplett, då flera medlemsländer hittills inte pekat ut tillräckligt många/stora områden för att skydda de arter och naturtyper som fågel- och habitatdirektivet omfattar.
  I handlingsplan från i somras gjorde Havs- och vattenmyndigheten en utvärdering av det marina skyddets funktionalitet. För att kunna göra en sådan utvärdering behövs särskild kännedom om de olika bevarandemålen är för de skyddade områdena och man behöver också veta graden av måluppfyllelse. I majoriteten av de marina skyddade områdena sker i dagsläget ingen uppföljning av de marina bevarandemålen och det är därför svårt att utvärdera funktionaliteten av skyddet. Utvärdering sker endast på biogeografisk nivå, vilket är en alltför grov nivå. Där bör finns konkreta uppsatta mål för att definiera vad ett ekologiskt representativt nätverk av marina skyddade områden ska innehålla och vilka åtgärder som behövs för att säkerställa detta nätverk. Dessutom förvaltningssystem och hur dessa system skulle kunna användas på olika nivåer, såväl för enskilda marina skyddade områden, nätverk av skyddade områden samt som ett stöd i arbetet med grön/blå infrastruktur.
- S.17: 1.6.7 Andra EU-direktiv som berör naturvårdsdirektiven; Kopplingar mellan vattendirektivet och art- och habitatdirektivet – undrar varför EU:s havsmiljödirektiv inte är inkluderad? - viktig åtgärd då alla medlemsstaterna är skyldiga att ta fram planer för marina skyddade områden.
- S.18: Har NV även tillgång till Natura 2000 databasen för MPAs? Enligt HaV saknas nationellt program för kartläggning av marina livsmiljöer. Detta för att få en god översikt för marina naturvärden samt få mycket bättre kunskapsunderlag kring hur det befintliga marina nätverket ser ut med avseende på ekologisk representativitet för att kunna utvärdera huruvida enskilda naturtyper är skyddade i tillräckligt hög grad eller huruvida nätverket är sammanhängande och möjliggör utbyte och spridning av marina organismer mellan olika områden.
- S.20: Ekologisk status, representativitet och konnektivitet - viktigt att ange tydliga mål och åtgärder för att etablera ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av marina skyddade områden.
- S.23: Den mest betydelsefulla informationen är dock områdets bevarandemål. Funktionaliteten eller hur effektiv förvaltningen är i marina skyddade områden kan utvärderas genom att man bedömer hur effektiva de införda skyddsåtgärderna är då det gäller att minska hoten och hur dessa åtgärder gemensamt bidrar till att nå uppsatta bevarandemål.
- S.24: Ytterligare information om bevarandeplaner, bevarandemål och processen för dessa kommer att finnas i processbeskrivningarna om bildande av naturreservat samt om förvaltning.
- s.26: Medlemsstaterna har en skyldighet att vidta lämpliga åtgärder för att förhindra försämring och störning i Natura 2000-områdena även om det är fråga om en verksamhet som redan bedrevs när ett område förklarades som Natura 2000-område - hur samordnad är relevanta myndigheter här när det gäller havet?
  S.36: Observera att ersättning för skötsel inte får dubbel finansieras – jordbruket står för en stor del av näringsutsläppen till havsmiljön där följarna bland annat blir algblomning.

*2. Behövs ytterligare stöd om hantering av areella näringar, infrastruktur och mineralutvinning, i så fall i vilka delar?*

- Hur ska man säkerställa att myndigheterna kan genomföra en likvärdig bedömning och handläggning av större projekt som exempelvis mineralutvinningsärenden och storskaliga infrastrukturprojekt? Arbetsflödena vid storskaliga projekt samvarierar i hög grad med andra samhällsfaktorer som råvarupris och konjunktur. I de fall då exploateringstrycket hastigt stiger är det viktigt snabbt ge myndigheterna extra resurser för att hålla jämna steg med den rättsliga miljöprövningen. Konflikt mellan olika skydd och riksintressen som havsbaserad vindkraft, när försvarsmakten håller militärövningar i skyddade områden; Nya arter kommer fram vs Riktvärdet?
- Tillsynsansvar – hur ska det göras och vem ansvarar? - länsstyrelsen, kustbevakningen?

6. *Förslag på illustrationer som bidrar till ökad förståelse av texterna.*
   - Ja, på framsidan önskas inkluderad en bild på marina miljön för att lyfta fram detta
   - Åskådliggör läget för olika naturtyper, hur mycket är kvar för att uppnå gynnsam bevarandestatus?

För Världsnaturfonden WWF

Peter Westman
Chef Naturvårdsavdelningen

Metta Wiese & Mirjam Lööf Green
Experter, Naturvårdsavdelningen